

$$= \mathbf{A} \mathbf{P} \Gamma \Omega$$

ΟΡΓΑΝΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Δελτίον № 1 (18)

ΟΙ ΠΑΛΙΟΙ ΧΟΡΟΙ

Οι πιὸ τραγικὲς ὥρες ποὺ περνᾶ κανένας στὸ μπάρ, εἰνε
δταν ἀρχίζουνε νὰ περνοῦνε τὰ μεσάνυχτα.....

Οι τοποί λοιπὸν τοῦ μπάρ εἶνε πράσινοι μὲ κάτι γαλανὰ πουλιά ζωγραφισμένα ἐδῶ καὶ κεῖ, ποὺ πίνουνε ἀπόνα ποτάμι. Στὰ παράθυρα ποὺ βλέπουνε στὸ δρόμο κρέμουνται κάτι βυσινίες κουρτίνες, ποὺ κλήρονομηθῆκανε ἀπὸ ἴδιοχτήτη σὲ ἴδιοχτήτη. Στὸ ταβάνι τὰ ἡλεκτρικὰ φώτα πού πλημμυρίζει δλες τὶς γωνιές καὶ στραφτοκεπάνε τὰ μάτια τοῦ κάθε ἀνθρώπου. Σὲ μιὰ γωνιὰ βρίσκεται ἔνας μπάγκος μένα γκρίζο χρῶμα βαμένος. Πάνω του οἱ μποτίλιες μὲ τὰ κίτρινα καὶ κόκκινα χαστιά, μὲ τὰ διάφορα πιοτά καὶ δίπλα τους σέρνει τὸ γκαρόσονι τὰ μάτια του, ξαγχρυπησμένο (γιατὶ χασμουριέται καὶ συχνοκυτᾶζει τὴν ὄψα) καὶ πάλε χασμουριέται. "Ἐνας καθρέφτης πλάι του μὲ ξεφλουδισμένη τὴν χρουστὴ κορονίζα. Τὰ ποτήρια πάνω στὸ μπάγκο πλυμένα, στὶ γραμμὴ σὰν στοιατῶτες.

Οι πιὸ τραγικὲς ὠλες ποὺ περνᾶ κανένας στὸ μπάρ
είνες ὅταν ἀρχίζουνε νὰ περνοῦνται μεσάνυχτα.

⁸Ἐτότες ἔχονται δῶ πέρα ἡ σάρα καὶ ἡ μάρα νὰ πι-
οῦνε κανένα βίσκι. ⁹Οχι, τὸ βίσκι κατὰ τὰ μεσάνυχτα εἶνε
ἔνα πιοτὸ ποὺ δυναμώνει λίγο τὰ γεύοντα.

Στὸ πιᾶνο κοντὰ βρίσκεται ἡ Μαντίνα, μιὰ κοπέλλα ἀψηλὴ ποὺ βάζει στὰ μάτια τῆς πότε, πότε τὰ φασαμέν της, γιὰ νὰ δεῖ κάποιονε, ποὺ δνειροπολεῖ πίνοντας τὸ βίσκυ του. Πίσω ἀπὸ τὰ φασαμέν της φαίνονται δυὸ γκρίζα μάτια ποὺ χύνεται μέσα τους μιὰ σκιὰ μενεγέδενια, σὸν νὰ κοστᾶ

μπροστά τους ἔνα μάτσο ἀπὸ μαβιὰ χρυσάνθεμα. Τὰ μάγουλά της ἔχουνε ἔνα ἀρωστιάρικο χρῶμα, τὰ χεῖλια της ἔνα κρεμέζι καὶ τὰ μαλιά της ἀστράφτουνε παρᾶξενα ἀπὸ τὸ κίτρινό τους τὸ χρυσάφι. Φοράει ἔνα ἀσημένιο λαμὲ ποὺ μιὰ χρυσὴ νταντέλλα τὴν σκεπάζει.

“Ενα, δυό, φοράει τὸν μῆνα ἐτοῦτο φόρεσε ἔνα κορσάζ ανοιχτὸ μπλὲ χρυσαφὶ καὶ φοῦστα μαύρη, μεταξωτὸ βελοῦδο. Καὶ κάθε βράδυ παῖζει πάντοτε πάνω στὸ πιᾶνο παλιοὺς χοροὺς ποὺ ἐνθουσιάζουνε δόσους ἔχονται περασμένα πιὰ μεσάνυχτα. Τὰ χέρια της ἀκουμπάνε ἀπαλά, ἀπαλά, πάνω στὸ πιᾶνο καὶ ἀρχινάει σιγὰ νὰ στροβιλίζει μὲ τὰ κύματα τοῦ φωτὸς μιὰ «μαζούρκα» ἔχασμένη, μ' ὅλο τὸν γλυκό της τὸν τόνο καὶ τὸν ουθμὸ ποὺ ἔχεινεται μέσα ἀπὸ τὸ μπάρ στὸν δρόμο ποὺ βουτίζει.

“Οσοι πίνουνε, χωρὶς καμιὰ γνωριμία, ἀρχινᾶνε εὐχάριστα νὰ στροβιλίζουνε στὸ παρκέτο πάνω, βάζουνε κι ὅλας γρήγορα τὶς καρέκλες σὲ μιὰ ἄκρη, διορθώνουνε λίγο τὰ τσαλακωμένα ρούχα, τὴν γκραβάτα ποὺ δὲν εἶνε δεμένη καλά, ἵσως τὸ πέτο ποὺ ἔχει λίγη σκόνη, γιὰ κανένα λεκὲ καὶ ἐτούτη δῶ τὴν ὥρα προσπαθοῦνε μὲ τὸ μανίκι τρίβοντάς το νὰ τὸν βγάλουνε, σὰ νὰ πρόκειται νὰ χορέψουνε, ἐπίσημα, πολὺ ἐπίσημα. “Ετσι, μερικοὶ ποὺ νοιώθουνε τὰ πόδια τους γερά, ἀρχινοῦνε νὰ πέρνουνε βόλτες μόνοι τους στὴν ἀρχὴ ὡς ποὺ νὰ βροῦνε τὴν ντάμα τους γιὰ τὸν καβαλιέρο τους. Κι ὅσοι πάλε νοιώθουνε τὰ πόδια τους κατακομμένα στηρίζουνε τὸ κεφάλι τους μὲ τὰ δυό τους τὰ χέρια καὶ βλέπουνε τοὺς χορευτὲς μὲ περιέργεια.

Κάποτε σᾶν παῖζει στὸ πιᾶνο κατόπλιες ἢ λανσιέδες ἀρχίζουνε νὰ τραγουδᾶνε παράφωνα. “Αχ! πῶς τραγουδᾶνε παράφωνα....

Περνάει ἡ πάσα μέρα....

Τὸ πρῶτη πρὸινο ἀκόμα ν' ἀρχίσει τὸ φῶς νὰ παῖζει πάνω στὰ τζάμια σᾶν πεταλοῦδα, ἢ Μαντίνα χωμένη σὲ μιὰ κάπι μὲ σκοῦρο καφὲ χρῶμα, ποὺ ἔχει στὸ λαιμὸ κάτι φτερὰ κίτρινα καὶ γαλανά, δεμένο τὸ κεφάλι σένα πράσινο ὑφασμα μὲ χρυσὲς ἀποχρώσεις ποὺ φτάνει ἵσαμε τὸ λαιμό, σὰ μιὰ γκραβάτα, τραβάει γιὰ τὸ σπίτι της.

Μὲς τὸ μυαλό της ἀκόμα σᾶν βγεῖ ἀπὸ κεῖνα τὰ χνῶτα τοῦ μπάρ ποὺ μυρίζουνε βίσκι κι ἄλλα πιοτά, μὲ τὴν

ἀσπρογάλανη ἀτμόσφαιρα σβουρᾶνε ἀόριστοι ἥχοι.

Τὸ φῶς σέρνεται χλωμὸ στὰ μαῦρα σπίτια.

— Ὁ πρωΐνὸς ἄγέρας κάμνει καλό; λέει μὲν ἔνα ἐρωτιματικὸ τρόπο σᾶν νὰ μὴν εἶνε ἀκόμα βέβαιη γιὰ τὴν φωνῆ της ποὺ βγαίνει μέσα ἀπὸ τὸ λαρύγγι της. Κι ἀρχινάει ν' ἀναπνέει ν' ἀναπνέει....

Τῆς φάνηκε πώς εἶδε κανένα παλιὸ φύλο ἀπόψε. Σκέψεται ἐπίσης πώς εἶδε ἔνα καινούργιο ἐπισκέπτη ποὺ ἀφινε ἔνα παράξενο χαμόγελο ὅταν ἔπινε τὸ βίσκι του καὶ θάμπονε ἡ μορφή του πίσω ἀπὸ τὶς τοῦφες ποὺ ἔβγαζε τὸ τσιγάρο του. Ἀλήθεια δμως πρόσεξε πώς φοροῦσε κίτρινα γάντια ποὺ διαρκῶς τὰ ἔβγαζε καὶ τὰ ἔβαζε.

Κάποιος ἀμαξᾶς μισοκοιμισμένος βρίσκεται στὸ στρίψιμο τοῦ δρόμου. Ἡ Μαντίνα ἔνοιωθε τὰ πόδια της βαρυά, μιὰ κούραση στὰ μάτια. Κοντεύει λέει τὸ δρόμο τοῦ δρόμου ποὺ κατοικᾶ καὶ ἔαπλώνεται μέσα διορθώνοντας τὴν κάπα της. Ὁ ἀμαξᾶς πάλι κουνάει τὸ κεφάλι του, χτυπᾶ τὸ καμπτίκι του στὸν ἀγέρα σᾶν νὰ θέλει νὰ ξυπνήσει τὸ ἄλογό του, ποὺ βρίσκεται μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι, τραβᾶ τοὺς χαλινοὺς καὶ ἔκινα.

Ἡ Μαντίνα ἔαπλωμένη αἰστάνεται εὐχαρίστηση στὸ νανούρισμα ποὺ κάμνει ἡ ἀμαξα. Καὶ λοιπόν, ἀφίνει τὸν ἔαντό της νὰ παρακολουθᾶ τὸν βουβὸ ἥχο ποὺ βγάζουνε οἱ ρόδες πάνω στὸν ἀσφαλτωμένο δρόμο. Οἱ φεκλᾶμες τῶν μαγαζιῶν μὲ τὰ διάφορα χρώματα μισόθαμπτες στὸ πρωΐνὸ φῶς μοιάζουνε μὲ κάτι λουλούδια τῶν τροπικῶν χωρῶν. Τὰ μπέκα τοῦ γκαζιοῦ ποὺ χλωμαίνουνε, σᾶν νὰ χύσανε δλο τους τὸ αἷμα πάνω στὰ σπίτια μὲ τὰ πολλὰ πατώματα ποὺ μένουνε βουβά σᾶν κάτι τέρατα, πληγομένα ἀπὸ τὸ σιλέτο τῆς νύχτας.

Ἐνας διαβάτης ποὺ περνᾶ καὶ ὑστερα χάνεται.

Τὸ ἀμάξι τρέχει.

Μὲς τὸ μυαλό της δλα αὐτὰ πέρονουνε ἔνα παράξενο χρῶμα καὶ φαίνονται σᾶν νὰ σβουροῦνε γύρω ἀπόνα μεγάλο γλόμπο ἡλεκτρικοῦ ποὺ φίχνει κύματα φωτὸς πάνω τους. Ὁ ρυθμὸς τοῦ ἀμαξιοῦ ἀλαξε.

Περνάει τὸ ἄλογο ἀπὸ τὶς φτωχὲς συνοικίες ἀφίνοντας πίσω του τέσσερα, τέσσερα τὰ βήματά του.

Κάπου, κάπου κανένα χαμηλὸ σπίτι καὶ δίπλα του ἔνα

παράθυρο καὶ τὸ μπαλκόνι γεμάτο γάστρες, κάπου κάπου, κανένα μικρὸ μαγαζάκι καὶ δὲ νοικοκύρης του τὸ ξεμπαρώνει.

Στὴ στάση τοῦ τράμ μερικοὶ ἐργατικοὶ ποὺ περιμένουνε κρατώντας στόντα χέρι ἔνα μπόγο καὶ στὸ ἄλλο κάνα φτυάρι ἢ καμιὰ ἀξίνα.

Ἐνας δρομᾶκος στενός.

Στενὸς δρομᾶκος σκοτινὸς μὲ κάτι ἀσουβάντιστα σπίτια. Μερικοὶ σκύλλοι ποὺ βρίσκονται στὶς πόρτες νυχτοξῆμερομένοι καὶ γαυγίζουνε στὸ πέρασμα τῆς καρδτσας καὶ ἔπειτα χάνονται. Καμιὰ γυναικοῦλα ποὺ σκύβει ἀπὸ τὸ μπαλκόνι ν' ἀπλώσει στὸ σκοινὶ τὰ ροῦχα.

Σταμάτησε τὸ ἀμάξι.

Ἡ Μαντίνα χάθηκε πίσω ἀπὸ μιὰ ἔειθωριασμένη πόρτα. Πρὸν μπεῖ μέσα, ἀνάσανε, ἀνάσανε πολλὲς φορές.

Στὸ σκοτάδι ποὺ ἀπλώνεται μέσα στὸ σπίτι μιὰ τρομαχτικὴ ἡ συχία γελᾶ σᾶν νὰ μὴν βρίσκεται κανένας ζωντανός.

Ἡ σκάλα στενή. Μόλις ποὺ μπορεῖ νὰ περάσει ἔνας ἄνθρωπος. Καὶ τὰ σκαλιὰ ἀφίνουνε ἔνα ἀγκουμαχητό. Μιὰ μυρουδιὰ μούχλας ἀναδίνεται σ' ὅλη τὴν σκάλα. Μέσα στὸ σκοτάδι ἡ ὑγρασία στάζει σταλαματιά, σταλαματιά.

Σκαλί, σκαλί ἀναβαίνει κι ἡ ἀνάσα της γίνεται βαριὰ σᾶν νὰ νοιώθει κάποιο ἀόρατο πρᾶμα νὰ χύνεται δίπλα της καὶ ἔπειτα νὰ τῆς χτυπάει τὸ κεφάλι της στὸν τοῖχο.

Βρήκε τὴν πρώτη πόρτα τοῦ πρώτου πατώματος. Στάθηκε λίγο.

Μὲς τὸν νοῦν της περνοῦνε κάτι φαντάσματα λίγο μακρουλά, μὲ κεφάλια χοντρὰ ποὺ δὲν ἔχουνε μάτια καὶ κινοῦνται τὰ χέρια τους ποὺ μοιάζουνε μὲ μακρουλὰ πλήγτρα τυμπάνου. Σ' ὅλες τὶς μεριές κινοῦνται τὰ χέρια τους καὶ προξενοῦνε ἔνα τρομερὸ αἴστημα φόβου. Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἀκούμπησε στὸν τοῖχο. Τὸ κεφάλι χτυπάει. Στὰ μαλίγγια σᾶν νὰ τρυπᾶνε κανένα σίδερο μὲ σουβλί. Κάτι σᾶν νὰ χτυπάει τὰ φτερά του, ἀγγίζει τὸ πρόσωπό της καὶ τῆς χαϊδεύει γύρω τὰ μάγουλα. Στάθηκε καὶ πάλι ἀρχισε ν' ἀνεβαίνει ἔνα, ἔνα τὰ σκαλιά. Βουτεῖ μέσ' τὸ αὐτιά της ὃ τελευταῖος χορός. — Τὸ βρίσκει παράξενο; — Ναί, ναί, ἔνα ζευγάρι μεθυσμένοι τοῦ χορεύουνε. Τὰ πρόσωπά τους βέβαια φαίνονται κίτρινα μὲ κάτι μάτια γεμάτα ἀπὸ πράσινο φῶς. Χωμένα

λίγο στὶς κῶχες τους; — Βέβαια, βέβαια; ἀπάντησε μὲ
ῦφος ἐρωτηματικό.

— "Οσο γιὰ τὰ φοῦχα τους; Τίποτε ἄλλο. Τίποτε ἄλλο.
Ναί, ναὶ δὲν παρατήρησα τὰ πόδια τους. Βέβαια μπορῶ νὰ
πῶ πῶς δὲν κρατούσανε κανένα ρυθμό. Πατούσανε ἔδω καὶ
κεῖ καὶ τὰ χείλια τους εἶχανε ἔνα βελούδινο κόκκινο χρῶμα
καὶ πάνω ἔνα ἀπλό, ἡλίθιο χαμόγελο. Εὐχαριστιόντουσαν
μὲ τὸ βίσκι ποὺ τοὺς ἔφερνε κάθε τόσο τὸ γκαρδόνι... .

Μές τὸ μυαλό της κάμνουνε ἔνα σύμπλεγμα. Θέλει νὰ
τοὺς διώξει καὶ κουνάει τὸ χέρι της. "Όχι, δὲν φεύγουνε
λοιπόν;

"Εβγαλε τὸ κλειδί.

Τὸ σπίτι τῆς Μαντίνας, ἥτανε ἔνα μικρὸ σπιτάκι ἀπὸ
τρεῖς κάμαρες. Τὶς δυὸ τὶς εἶχε νοικιασμένες σὲ μὰ οἰκογέ-
νεια καὶ στὴν ἄλλη κοιμότανε αὐτὴ μὲ τὸν ἀδερφό της τὸν
μουγκὸ καὶ τὴν θεία της τὴν παμπόγηη. Στὴν εἴσοδο εἴ-
χανε δυὸ τρεῖς καρέκλες, μὰ πολυθρόνα ποὺ ἥτανε τῆς οἰ-
κογένειας ποὺ κατοικοῦσε μαζύ τους, κι ἔνα παλιὸ ντιβάνι
βελουδένιο. Στοὺς τοίχους κρεμόντουσαν κάτι κάντρα παλιὰ
ξεθωριασμένα. Ἀντίκρυσε τὸν μουγκὸ τὸν ἀδερφό της ποὺ
βρισκότανε ξαπλωμένος πάνω σένα στρῶμα. "Ἐνας ἄντρας
μὲ λίγες τρίχες στὸ μουστάκι, τόσος δά, μένα μεγάλο κεφάλι,
μὲ χέρια μακρουλὰ καὶ χλωμὸ πρόσωπο. Ἀμέσως γύρισε τὸ
πρόσωπό της. "Υστερα ἀγνάντεψε γιὰ πολὺ ὕρα τὴν θεία
της μὲ τὰ κάτασπρα μαλλιά.

Μέσα σ' ὅλο τὸ σπίτι φαινόντουσαν οἱ μεθυσμένοι νὰ
τριγυρνᾶνε ἀπὸ κάμαρη σὲ κάμαρη, νὰ σκαρφαλώνουνε πάνω
στοὺς τοίχους καὶ νὰ κρευόντες χωρὶς κανένα κρόνο. Καὶ
κούνησε λίγο τὸ κεφάλι της ἀμφιβάλλοντας...

"Ο μουγκὸς πῆγε κοντὰ στὸ παράθυρο, κάμνοντας
κάτι ἀόριστα σχήματα. Ἡ παλιὰ φυσαρμόνικα ποὺ ἥτανε
δίπλα του ἔμενε βουβή. Μόλις τὸν εἶδε ἡ θεία του τὸν πῆρε
κοντά της καὶ τὸν ἔβαλε νὰ καθίσει πάνω στὸ ντιβάνι. Ἐ-
πειτα πῆρε τὴν παλιὰ φυσαρμόνικα καὶ τοῦ τὴν ἔδωσε. Ὁ
μουγκὸς ἀφησε ἔνα χαρούμενο ἵχο ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ στόμα
του κι ἀρχίσε νὰ κούναει τὴν φυσαρμόνικα. "Ἐνας θιλιβε-
ρὸς ἵχος ἔβγαινε μέσα ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τῆς φυσαρμόνικας

σᾶν νὰ προσπαθοῦσε νὰ κλάψει. Σὲ λίγο βγῆκε ἀπὸ τὴν διπλανὴ κάμαρη ἔνα μικρούτσικο παιδάκι μὲ χρυσὰ μαλλιὰ καὶ γαλανὰ μάτια. Ὁ μουγκὸς ἄρχισε νὰ κουνάει τὴν φυσαρμόνικα πιὸ γρήγορα, ἐνῷ μέσα ἀπὸ τὸ λαρύγγι του ἐβγενε ἔνας ἥχος λυπητερός. Τὸ μικρὸ παιδάκι φοβισμένο κρύφτηκε πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα, ἀκούοντας τὴν μουσικὴ τῆς φυσαρμόνικας ποὺ ἔμοιαζε νὰ κλαίει πολὺ θλιβερά. Δὲν εὐχαριστήθηκε ὅμως ὁ μουγκὸς καθόλου. Γύρισε καὶ εἶδε τὴν θεία του ἀν τὸν ἔβλεπε. Ἀφησε ἔνα γέλιο καὶ γιὰ πολλὴν ὡρα ἔσπειρε τὴν φυσαρμόνικα. Τὸ φῶς ποὺ ἔμπαινε μέσα στὸ διάδρομο ἥτανε μουντὸ καὶ μόνο μιὰ λουρδία ἀνοιχτὴ ἀπλωνότανε πάνω στὸ ντιβάνι ἀπὸ λεπτό, λεπτὸ χρυσάφι. Ἡ μουσικὴ τῆς φυσαρμόνικας ἀχοῦσε σᾶν ἔνας θλιμένος χορὸς ποὺ πότε ἀκουότανε ὁ ἥχος τοῦ τυμπάνου νὰ ἀραδιάζει τοὺς χτύπους του σᾶ σὲ θλιμένο ἐμβατήριο, πότε τὸ λαρύγγι καμιανῆς τρουμπέττας ποὺ ἔχυνε μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα τὸ αἷμα της γιὰ νὰ ἀκουστεῖ στὸ τέλος τὸ ἔψυχισμα τοῦ βιολιοῦ. Τὰ πράσινα πουλιὰ τῆς σιωπῆς κελαϊδούσανε καὶ κεῖνα ἀράδ' ἀράδα βγάζοντας ἀπὸ τὰ λαρύγγια τους ἔνα θλιβερὸ ἀχό, χωρὶς καθόλου νὰ σωπαίνουνε. Ὁ μουγκὸς γύρισε καὶ εἶδε. Ἐτρεξε ἀμέσως πῆγε κοντὰ στὴν πόρτα καὶ ἔχωσε τὸ κεφάλι του μέσα. Τὴν ἴδια στιγμὴ κάτι κλάματα παιδακίσια ἀντηχήσανε σ' ὅλο τὸ σπίτι.

Τὸ μεσημέρι ὁ μουγκὸς κάθισε μόνος του στὴν κουζίνα. Ἡ φυσαρμόνικα κρεμότανε ἀπόνα σπάγγο. Ἡ Μαντίνα κοιμότανε.

Πῆρε ἔνα κομάτι ψωμὶ ὁ μουγκὸς κι ἄρχισε νὰ τὸ τρώει. Κοιτοῦσε στὸ παράθυρο χωρὶς νὰ τὸν ἐνδιαφέρει κανένα πρᾶμα. Ὁλες οἱ μῆνες ποὺ πετούσανε μὲς τὴν κουζίνα σιγά, σιγά, ἀρχίσανε νὰ ἔρχουνται καὶ νὰ καθίζουνε πάνω στὰ ροῦχα του ποὺ ἥσανε λιγδωμένα ἀπὸ τὴν πολυκαιρία, ὕστερα νὰ σεργιανίζουνε πάνω στὸ πρόσωπό του. Δίπλα του κάτι μερμήγκια εἴχανε κάμει μιὰ μακρουλὴ σειρά. Ὁ μουγκὸς ἔχασκε καὶ ἔσπειρε τὴν φυσαρμόνικα ποὺ καιρὸ τὸ μάσημα τοῦ ψωμιοῦ του χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τίποτε.

Ἡ θεία πέρασε μέσα στὴν κουζίνα. Τὸν εἶδε ποὺ καθέτανε καὶ τὸν πῆρε ἀπὸ τὸ χέρι. Στὴν πόρτα μαζὸν μὲ

τὴν θεία εἶχανε ἔρτει καὶ τὰ μικρά. Μόλις τὸν εῖδανε μπῆξανε κάτι στριγγὲς κι ἀρχίσανε νὰ τρέχουνε στὴν κάμαρη τοὺς.

‘Ο μουγκὸς ἀρχισε νὰ χτυπᾶ τὰ χέρια του σὰ νὰ ἥθελε νὰ θρηνήσει.....

Τὸ βράδυ ξύπνησε ἡ Μαντίνα.

‘Ο μουγκὸς πῆγε κοντά της χαϊδέβοντας της τὸ κεφάλι καὶ βλέποντας τὴν μὲς τὰ μάτια. Ἐκείνη μόλις ἔνοιωσε τὸ ἄγγιγμα τοῦ μουγκοῦ ἀνατρίχιασε καὶ γύρισε καὶ τὸν εἶδε κατάματα.

Τὰ μάτια τοῦ Βασύλη—ἔτσι τὸν λέγανε—εἶχανε ἔνα χρῶμα καστανὸ καὶ θαρρεῖς πώς μὲς τὰ βάθη τους εἶχε κρυφτεῖ δλος ὁ φόβος τῆς ψυχῆς του. Τὰ παρατήρησε λοιπὸν σήμερα ἡ Μαντίνα μ’ ὅλη της τὴν προσοχήν. Ἔπειτα κουρασμένη ἀπὸ τὸ κοίταγμα τῶν ματιῶν τοῦ Βασύλη, ἀρχισε νὰ ἔξεταζει τὴν χλωμάδα τοῦ προσώπου του.

— Ναί, τὴν φυσαρμόνικα σου τὴν κρέμασες ντεμπέλη; Νὰ χαθεῖς, νὰ χαθεῖς βρωμιάρη.... Ὁχι δὲν εἶνε αὐτὰ ποὺ θέλω νὰ σου πῶ. Ἐλα δῶ! Γιὰ κοίταξε καλά; Πρέπει λοιπὸν καλέ νὰ σου πῶ γιὰ τὴν φυσαρμόνικα;

Δὲν ἤξερε τὸ ἔπρεπε ἔκείνη τὴ στιγμὴ νὰ βρεῖ γιὰ νὰ τὸν ταπεινώσει. Ἐτσι ἀρχισε ἀδίκα τῶν ἀδίκων νὰ τὸν μαλλάνωνε. Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔνοιωσε ἔνα πόθο νὰ τὸν χτυπάει πάνω στὸ κεφάλι του τὸ μεγάλο, νὰ τὸν τραβήξει ἀπὸ τὰ μαλλιὰ γιὰ νὰ τὸν ταπεινώσει.

— Δὲν εἶνε δυνατὸν αὐτὸ λοιπόν; εἶπε θυμωμένα. Ἐσύ βρε θεομπαίχτη, ναι ἐσύ... Γιὰ τὴ φυσαρμόνικα σου μιλῶ ἐγώ, καὶ σὺ δὲν ἔχεις χαμπάρι. Οὐ! νὰ χαθεῖς...

‘Ο Βασύλης μόλις ἀκούσε τὴ φωνὴ τῆς Μαντίνας ἔσκυψε τὸ κεφάλι του, κατέβασε τὰ μάτια του καὶ ἔμεινε ἀκίνητος.

‘Η θεία σέργοντας τῆς παντοῦφλες της ἔκείνη τὴ στιγμὴ πέρασε ἀπὸ μπροστά τους. Τοὺς εἶδε καὶ τοὺς δύο ἔτσι νὰ καθονται καὶ ἔνοιωσε μιὰ ἀπεριγραπτη λύπη.

Τὸ παιδάκι μὲ τὰ γαλανὰ μάτια ἔβγαλε τὸ κεφάλι του ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ ἔπειτα ἔνα μικρὸ γκαραγκιόζη ποὺ ἀρχισε νὰ χτυπᾶ τὰ χέρια του χειροκοριώντας.

‘Η θεία ἔφυγε χωρὶς νὰ γυρίσει νὰ κοιτάξει πίσω της. ‘Ο γκαραγκιόζης μπῆκε πάλι μέσα χτυπώντας πάντοτε πα-

λαμάκια. Ἡ Μαντίνα κοίταζε γύρω της. Ἐνα ἀδριστο αἴστημα τὴν ἐπίειζε στὸ στῆθος, μὲ τὸν βλάκικο αὐτὸ τρόπο ποὺ στεκότανε ὁ Βασύλης κι ἥθελε νὰ κλάψει, κι ἥθελε νὰ κλάψει. Τράβηξε λίγο τὴν καρέκλα της. Κι αὐτὸς πὶ ταπεινὰ ἀκόμα ἔχωσε τὸ κεφάλι του μέσα στὸν δυό του ὕμους, κρέμασε τὰ χέρια του σχεδὸν ἀγγίζοντας τὰ παπούτσια του καὶ περίμενε ἀποσβωλομένος.

"Αξαφνα ἥρτε κοντά τους ἡ θεία. Τράβηξε τὸν Βασύλη ἀπὸ τὸ μανίκι καὶ χαθήκανε κι οἱ δυό τους πίσω ἀπὸ τὸν τοῦχο τῆς κουζίνας.

Τὸ βράδυ ἡ Μαντίνα πῆρε κοντά της τὸ μικρὸ παιδὶ μὲ τὰ γαλανὰ μάτια. Στὰ χέρια του κρατοῦσε τὸν γκαραγκιόη ποὺ ἔκειρδιζότανε κάθε τόσο στὰ γέλοια καὶ χτυποῦσε παλαμάκια. Ὁ Βασύλης καθότανε χωμένος στὴν παλιὰ τὴν πολυθρόνα. Τὸ πρόσωπό του ἔδειχνε μιὰ τρόμερὴ κούραση. Τὰ μάτια του σέρνανε πάνω σ' ὅλα τὰ ἔπιπλα.

Σὲ μιὰ γωνιὰ βρισκότανε ἔνα μικρὸ τραπεζάκι μὲ μιὰ παλιὰ φωτογραφία πάνω. Ἀπὸ πάνω ἀκριβῶς κρεμότανε ἔνα ἡμερολόγιο ποὺ εἶχε τὴν τελευταῖα ἡμερομηνία τοῦ χρόνου. Τοῦ φάνηκε πὼς ἦτανε ζωγραφιστὸ ἔνα κόκκινο λουλούδι μὲ τὰ φύλλα του πὸν τὸν κοιτούσανε. Στὴ γωνιὰ ἐκεῖ δεξιὰ βρισκότανε μιὰ ὅμπρέλλα. Τὰ μάτια τοῦ Βασύλη σέρνανε πάνω σ' ὅλα τὰ πράματα. Σταματήσανε γιὰ μιὰ στιγμὴ πάνω στὴν Μαντίνα. Ἐκείνη τὴν ὥρα ὁ γκαραγκιόης διαρκῶς βαροῦσε παλαμάκια. Ἡ Μαντίνα κρατοῦσε τὸ μικρὸ στὴν ἀγκαλιά της καὶ εἶχε κολημένα τὰ χείλη της πάνω στὰ χείλη τοῦ μικροῦ. Μάλιστα γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔβγαλε τὴν γλῶσσά της κι ἀρχισε νὰ γλύφει τὸ στοματάκι του. Τὰ στήθια της ἀκουμπούσανε πάνω στὸ μικρὸ σωματάκι καὶ μάτια της βλέπανε τὸ χρυσάφι τῶν μαλλιῶν τοῦ μικροῦ. Καὶ τὸ μικρὸ αἰστανότανε μιὰ βαριεστισιὰ ἀπ τ' ἀγκαλιάσματα τῆς Μαντίνας. "Αξαφνα φίλησε πάλι τὸ μικρό. Ἐκείνο ἀνοίξε τὸ στοματάκι του κι ἔχωσε μέσα του τὴν γλῶσσα της.

"Ο μουνγκὸς ἔσερνε τὸ βλέμμα του πάνω στὰ ἔπιπλα ποὺ γινόντουσαν μαυριδερὰ ἀπὸ τὸ λίγο φῶς ποὺ ἔρχότανε ἀπὸ τὴν μικρὴ λάμπα. Γρήγορα σβούρισε τὰ μάτια του σ' ὅλες τὶς μεριές κι ἔπειτα τὰ κάρφωσε πάνω στὶς καρέγκλες. Σιγὰ, σιγὰ ὅμως χανόντουσαν κι αὐτὲς μὲ τὴν σειρά τους

ἀπὸ τὰ μάτια του καὶ μὲ ἔνα περίεργο φόβο τὰ στύλωσε πάνω στὴν Μαντίνα. Τὰ μάτια τῆς Μαντίνας εἶχανε σβύσει πίσω ἀπὸ τὰ βλέφαρα καὶ μόνο τὸ ἀσπράδι τους φαινότανε.

“Ο μουγκός ἀφήσε ἔνα γέλιο φριχτό.

Τὸ παιδάκι φοβισμένο ἔσφυξε τὴν Μαντίνα γύρω ἀπὸ τὸ λαμπὸ μὲ δῆλη του τὴν δύναμη. Κι ὁ γκαραγκιόζης ἔμεινε μὲ ἀνοιχτὰ τὰ χέρια χωρὶς νὰ χτυπήσει πιὰ παλαμάκια.

Τὰ μάτια τοῦ μουγκοῦ ἀρχίσανε πάλι νὰ περιφέρονται σ' ὅλες τὶς μεριές. Εἶχανε ἔνα τραγικὸ κίνημα. Τὸ φῶς ποὺ ἔπεφτε στὸ πρόσωπό του ἥτανε ἀρωστεμένο. “Απλωσε τὰ χέρια του κι ἀρχισε νὰ χαϊδέβει τὰ παπούτσια του. Τὸ κεφάλι του φαινότανε σᾶν νᾶχε πριστεῖ καὶ τὰ μάτια του νὰ χάνονται πίσω ἀπὸ μελανιασμένα κοιμάτια κρέατος.

“Αρχισε πάλι νὰ τὰ περιφέρει σ' ὅλα τὰ ἔπιπλα.

Τὸ βράδυ ἡ οἰκογένεια ποὺ κατοικοῦσε μαζί τους κάθισε νὰ φάει. Τὰ μικρὰ κοιμόντουσαν σ' ἔνα κρεββατάκι ποὺ τὸ στόλιζε μιὰ μικρὴ Παναγιά. Σᾶν φάγανε ὁ πατέρας κάθισε καὶ φούμαρε τὸν ναργιλέ του.

Τὸ ἀντρόγυνο τράβηξε γιὰ τὴν κάμαρά του νὰ κοιμηθεῖ. Περασμένες οἱ δέκα...

“Η Μαντίνα ἔριξε πάνω στοὺς ὅμους της τὴν κάπα της. Στάθηκε στὸ παράθυρο καὶ κοίταξε τὸν οὐραγό. “Ενα μαῦρο σκοτεινὸ χρῶμα ἀπλωνότανε.

Δίπλα της ἄκουσε κάτι φωνὲς ποὺ ἐρχόντουσαν ἀπὸ τὸ ἀντικρυνὸ σπίτι.

Στὴν ἄκρη τοῦ δρομάκου ἔνα φανάρι ἔριχνε τὸ μελαγχολικὸ κύτρινο φῶς του.

Διόρτωσε λίγο τὰ παπούτσια της κι ἔπειτα ἀρχισε νὰ βάφει τὰ χείλη της μὲ τὸ κραγιόνι. Κοίταξε γιὰ τελευταία φορὰ μὲς τὸν καθόρεψη καὶ τῆς φάνηκε πώς τὰ χείλη της μοιάζανε σᾶν ἔνα ἔξωτικὸ λουλούδι.

Βγῆκε ἔξω κλείνοντας τὴν πόρτα.

Οἱ δρόμοι τῆς γειτονιᾶς εἶνε μακρουλοὶ καὶ στενοί. Σὲ μιὰ γωνιὰ χαιρέτισε τὸν ράφτη ποὺ ἤρτε τόρα τελευταία ἀπὸ μιὰ ἄλλη πόλη. Εἶχε μιὰ μεγάλη οἰκογένεια ποὺ ψιφοπεινοῦσε. “Εστροψε κι ἐπροχώρησε. “Αντίκου στ' ἄλλο πεζοδρόμιο εἴτανε ἔνα μικρὸ μαγαζὶ κι εἶχε ἔνα κόκκινο φωτισμὸ στὴν βιτρίνα του. Πουλοῦσε κάτι ψεύτικα δαχτυλιδάκια καὶ διόρτωνε τὰ παλιὰ ρωλόγια τῆς γειτονιᾶς. Στά-

θηκε λίγο πηγαίνοντας κοντά καὶ κοίταξε τὶς ψεύτικες πέτρες ποὺ στραφτοκοπούσανε. Μελαγχόλησε δῆμως γιατὶ θυμήθηκε ποὺ μιὰ μέρα πρὸν νὰ βρεῖ δουλειὰ στὸ μπάρ πῆγε κι ἔβαλε ἐνέχυρο ἔνα δαχτυλίδι δικό της. Τὰ φῶτα τοῦ δρόμου τρεμοσβύνανε καὶ τὸ τράμ ποὺ περνοῦσε ἀφινε ἔνα βουϊτό. Μιὰ μεγάλη πλατέα ἀπλώθηκε σὲ λίγο μπροστά της γεμάτη κόσμο ποὺ ἔτρεχε. Ἐνα αὐτοκίνητο σφύριξε ἀφίνοντας μιὰ ἀσπρη σειρὰ ἀπὸ καπνό. Χάθηκε μέσα ἀπὸ τ' ἀμάξια ποὺ ἀποτελούσανε μιὰ μακρουλή γραμμή. Τῆς φάνηκε σᾶν ἔνα ἔντομο μαῦρο καὶ σιχαμερό. Τὰ δένρα τῆς πλατέας κουνούσανε τὰ χέρια τους σᾶν νὰ γυρεύανε νὰ χαιρετίσουνε.

Ο ἥχος τῆς καμπάνας ποὺ ἐρχότανε ἀπὸ τὴν Φράγκικη ἐκκλησιὰ ἡτανε βαρύς, σχεδὸν θλιβερός, ἔμοιαζε μὲ τὸν ἥχο ταῦ ἀρμονίου ποὺ ἀκούει στὴν Φράγκικη ἐκκλησία, δταν ἡτανε μικρὸ κορίτσι καὶ πήγαινε στὶς Καλόγρης. Τὸ θλιβερὸ αὐτὸ αἴστημα σταμάτησε τὸ νοῦ της. Θυμήθηκε τὸ πιάνο ποὺ παῖζανε, δλο ἐκκλησιαστικὰ τραγούδια καὶ τ' ἄλλα κορίτσια ψάλλανε κατανικτικά. Ἐνα τέτοιο τραγοῦδι γιὰ πολλὰ χρόνια τὴν ἔκανε ν' ἀνατριχιάζει ἀπόνα ἀδριστο φόβο ποὺ ἔμενε πάντα μὲς τὴν ψυχή της κρυμμένος ἔτοιμος νὰ ἔσπάσει σὲ κάθε περίσταση.

Αλήθεια ἡτανε ἔνα πολὺ κατανυχτικὸ τραγοῦδι ποὺ τὸ ἔμαθε ὅταν πήγαινε ἀκόμα μικρὴ στὶς Καλόγρης.

Τὸ μεγάλο ρολόι μὲ τοὺς δεῦχτές του ποὺ σβουρούσανε σὰ δυὸ μπράτσα ἐνὸς γίγαντα βρισκότανε σένα μεγάλο χτίοιο στὴν καρυφή του. Ἀρχισε νὰ περπατᾶ πιὸ γρήγορα. Δίπλα της ἔνας κύριος χαμογέλασε λίγο ἥλιθια. Πῆγε σ' ἄλλο πεζοδόμιο καὶ γύρισε τὸ κεράλι της πίσω. Ἀντίκρουσε δῆμως πάλι τὸν ἴδιο ἄνθρωπο ποὺ ἐρχότανε μαζύ της. Στάθηκε ἐπὶ τούτον σὲ μιὰ βιτρίνα. Δυὸ ἀσημένια ἀγαλματάκια κρατούσανε δυὸ γλόμπους ἥλεχτρικούς. Μιὰ σειρὰ ἀπὸ δαχτυλίδια μὲ ρουμπίνια, ἔνα ζευγάρι βραχιόλια ἀπὸ κόκκινο χρυσάφι.

— Ἀν θέλετε, ἀν θέλετε . . . εἶπε δ κύριος ποὺ ἥρτε κοντά της κι ἀφῆσε ἔνα εὐτυχισμένο γέλοιο.

Τὰ μάτια του εἶχανε ἔνα παράξενο χρῶμα χωρὶς καμιὰ ἔκφραση ντροπῆς.

‘Η Μαντίνα διόρθωσε τὸ δέσιμο τοῦ κεφαλιοῦ της.

Παρατήρησε μὲς τὸν μικρὸν καθρέφτη τῆς βιτρίνας τὸ πράσινο ὑφασμα πῶς ἔδιδε μιὰ ὠραιὰ ἀνταύγεια στὸ πρόσωπο τῆς καὶ στὰ μάτια τῆς ποὺ κουνούσανε πολὺ ἀργά. Κοίταξε μὲ τὴν ἄκρη τοῦ ματιοῦ τῆς τὸν ἀνθρώπο ποὺ στεκότανε δίπλα τῆς καὶ χαμογέλασε.

— "Αν θέλετε . . . ἐπανέλαβε λίγο στεγνὰ μ'" ἔνα ἀχρωμάτιστο τόνο στὴν φωνή του.

Στήλωσε τότε τὰ μάτια τῆς πάνω στὸ πρόσωπο του κι ἄφησε νὰ ξεσπάσει ἔνα γέλιο περίεργο. Τὰ χεῖλη τῆς σφιχτήκανε πιότερο σᾶν προχώρησε γρήγορα.

Γιὰ πολλὴ ὥρα καθότανε στὸ μπάρ κι ἔπαιξε κάποιο χορὸν παιλιό. Μάλιστα μὲς τὸ μυαλό τῆς θαρροῦσε πῶς σβουρούσανε τὰ ζεύγη τῶν μεθυσμένων καὶ ἀπὸ καιρὸν σὲ καιρὸν ἀκούστανε κανένα τραγοῦδι βραχὺν καὶ τὰ γέλια ποὺ ξεσπούσανε μαζὶ μὲ τὸ σούρδιμο τῶν ποδιῶν τους. Σιγὰ σιγὰ δμως σβύσανε οἱ ἥχοι τοῦ χοροῦ. Γύρισε καὶ κύταξε γύρω τῆς. Οἱ κουρτίνες σβουρούσανε μὲ τὸ φύσημα τοῦ ἀγέρα σᾶν φτεροῦγες κανενὸς πουλιοῦ ποὺ τὸ εἶχανε καρφωμένο πάνω στὸ ταβάνι. Δὲν βρισκότανε λοιπὸν κανένας ἀκόμη στὸ μπάρ. Ἐνα δυὸ γκαρδόνια σὲ μιὰ γωνιὰ μὲ δίχως σακκάκια καθόντουσταν καὶ μετρούσανε τὶς μάρκες τους.

Σὲ λίγο ἥρτε ἔνας κύριος μὲ μιὰ κυρία. Πήρανε ἀπὸ μιὰ μπύρα, ἔπειτα πληρώσανε καὶ φύγανε.

Οἱ κουρτίνες ἀρχίσανε πάλι νὰ σβουροῦνε σᾶν νὰ ζητούσανε νὰ ξετιναχτοῦνε. Χτύπησε τὰ πλήκτρα τοῦ πιάνου κι ἀρχίσε νὰ παῖζε ἔνα βάλς. Ὁ ωθημός του ἥτανε γοργὸς καὶ ἐμοιαζε σᾶν νὰ ἥχούσανε μὲς τὴν ἀτμόσφαιρα κάτι καμπτάνες. Οἱ κουρτίνες στροβιλίσανε καὶ κεῖνες ἀπὸ τὸ ωθημὸ τοῦ βάλς ποὺ πλημμύριζε ὀλόκληρη τὴν ἀτμόσφαιρα. Σήκωσε λίγο τὸ κεφάλι τῆς κι ἀντίκρουσε στὸν καθρέπτη ποὺ βρισκότανε δίπλα τῆς τὸν κόσμο ποὺ περπατοῦσε. Νόμιζε πὼς δὲν ήδιος δὲ ωθημός κυριαρχοῦσε κι ἔζει στὸ δρόμο. Τὰ φῶτα τῆς φεκλάμας τοῦ ἀπέναντι ξενοδοχείου ἀναβοσβύνανε.

"Η πρώτη στροφὴ θὰ τελείωνε.

"Ἄξαφνα ἀντίκρουσε μὲς τὸν καρθέφτην τὴν ἵδια μορφὴ τοῦ ἀνθρώπου ποὺ τῆς χαμογελοῦσε εὐτυχισμένα. Τὰ χεῖλη τῆς σφιχτήκανε σᾶν νὰ θέλανε ν' ἀποφύγουνε τὸ φύλημα του.

"Η δεύτερη στροφὴ τοῦ βάλς ἥτανε πιὸ παθητικὴ πιὸ λάγνη.

‘Ο Βασίλης μισάνοιξε τὰ μάτια του. Γύρω του ἀπλωνόταν ἔνα σκοτάδι πηχτό. Τρομαγμένος τὰ ξανάκλεισε. Δίπλα του παρατήρησε ἔνα ἀδριστό πρᾶμα νὰ ουρχαλίζει. Διάκρινε σιγά, σιγά, στὸ χλωμὸ φῶς ποὺ ἐφχότανε ἀπὸ τὸ παράθυρο τὸ κρανίο τῆς θείας του. Τζαρωμένο καὶ χλωμὸ μὲ κάτι ἀσπρες τοῦφες γύρω του σᾶν μπαμπάκια. Τὰ μάτια του δυὸ βαθυλές τρῦπες, ἔνα φριχτὸ πρᾶμα σᾶν κανένα κομάτι κρέας ποὺ τὸ εἴχανε φασκιομένο μὲ γᾶζες. Ἐκλεισε τὰ μάτια του μὲ πεῖσμα. Γιὰ πολλὴν ὥραν ἔμεινε μὲ σφαλιστὰ μάτια.

Γύρισε ἀπὸ τ’ ἄλλο πλευρὸ κι ἀνάσανε. Μὲς τὸ μυαλό του σβουρούσανε στὴν ἀρχὴν πολλὰ πράματα. Ἀφίνανε ἔνα παράξενο βουϊτὸ καὶ ουκανίζανε κάποιο πρᾶμα μὲς τὸ κεφάλι του. Αὐτὸ τὸν ἔκαμνε νὰ πονᾶ, νὰ πονᾶ. Ἀπελπισμένος ἀνοιξε τὰ μάτια του. Στὶς γωνιές τῶν τοίχων κάτι ἀδριστα πράματα περπατούσανε πολὺ νωθρόα. Ἀνάσανε κι ἀρχισε νὰ σκέφτεται. Μιὰ μῆγα στὸ παράθυρο βουῆξε σᾶν νὰ ἥθελε νὰ τὸν τρομάξει. Ἐπειτα τὰ πράματα αὐτὰ τὰ παράξενα ἀρχίσανε ν’ ἀλλάσσουνε, νὰ πέρνουνε ἔνα κανονικὸ σχῆμα σᾶν μιὰ μεγάλη γάτα ποὺ νιαουρδίζει. Τοῦ φάνηκε ἔνα κουβάρι νὰ σβουρᾶ γύρω ἀπὸ τὸ κεφάλι του. Ἀρχισε λοιπὸν σιγά, σιγά νὰ σβουρᾶ καὶ νὰ φωτίζεται ἀπὸ ὅλες τὶς μεριές καὶ νὰ μεγαλώνει ὑπερβολικά.

Τὸ οολοῦ τοῦ τοίχου χτύπησε μιά, μιὰ τὶς ὥρες. Ἐνας ἀδριστος φόβος τὸν ἔπιασε. Λογάριαζε πὼς τὸ σπίτι θάπεφτε μ’ αὐτὰ τὰ μεγάλα κουβάρια ποὺ σβουρούσανε. Ἀκούμπησε κι ἀφουγκράστηκε. Μιὰ γυναικεία φωνὴ ἐφχότανε ἀπὸ ἔνα διπλανὸ σπίτι στιγμένη στὸ γέλιο. Ἀρχισε ἔπειτα νὰ τραγουδᾶ ἔνα μονότονο μελαγχολικὸ τραγοῦδι. Κάποιο σκυλὶ γαύγιζε κάτω στὸ δρόμο ἀπαίσια. Ὁ ἔνας τοῖχος φαινότανε πὼς είχε οραγίσει καὶ θὰ γκρεμιζότανε. Μὰ δὲν σταματούσανε ποτὲς μὲς στὸ μυαλό του νὰ σβουροῦνε τὰ κουβάρια αὐτά. Γινόντουσαν τόρα πάλι μικρά, μικρούτσικα, σᾶν τὸ κεφάλι τῆς βελόνας. Μὲ ἀγωνία γύρεψε νὰ δεῖ ποὺ βρισκότανε ἡ Μαντίνα. Τὸ κεφάλι τῆς θείας του ουρχάλιζε πάντοτε τόσο βαθιὰ ποὺ τοῦ προξενοῦσε φρίκη. Τὰ μάτια του ἀρχίσανε νὰ σέρπουνε σ’ ὅλες τὶς μεριές. Ἐνα βουϊτὸ μὲς τ’ αὐτιά του τὸν τρόμαξε πιὸ πολύ. Σηκώθηκε καταφοβισμένος. Τὸ στεγνὸ πρόσωπο τῆς θείας του μὲ τ’ ἄ-

σπρα μαλιὰ ποὺ βρισκόντουσαν γύρω του καὶ τὸ στολῆσαν
ἥτανε φριχτό. Κι ἀφησε ἔνα ἀγκουμαχητὸ γεμάτο πόνο.

“Η Μαντίνα ἔλειπε. — Ποῦ νὰ ἔλειπε ἡ Μαντίνα; —
Τὸ κεφάλι τῆς θείας ἥτανε φριχτό. “Η Μαντίνα ἔλειπε κάθε
βράδυ. “Απλωσε τὸ χέρι του κι ἄγγιξε τὰ πόδια του. Τὰ μα-
κρουλὰ χέρια του τρέμανε καὶ φοβήθηκε πολύ. Πῆγε πάλι
νὰ κοιψηθεῖ. Βέβαια μὲς τὸ μυαλό του σβουρούσανε πολλὰ
πράματα. Οἱ τοῦχοι τοῦ φανήκανε πώς ἀλλάξανε χρῶμα,
πώς βρισκότανε στὸ παλιὸ τὸ σπίτι τους. Μόλις τὰ θυμᾶται
τόρα, μόλις τὰ θυμᾶται τὸ ἀδέρφια του ποὺ πεθάνανε ἔνα, ἔνα.
“Ο πατέρας φαίνεται ποὺ δὲν ἐρχότανε δύως πάντα νωρὶς
μὲς τὸ σπίτι καὶ ἡ μάνα νὰ σέρνεται ἀπὸ τὴν μιὰ κάμαρῃ
στὴν ἄλλη. Φοροῦσε μιὰ παλιὰ ωμάτα κι ἔσερνε κάτι μαύ-
ρες παντούφλες ποὺ τὶς εἶχε κάμει κόβοντας κάτι παλιὰ πα-
πούτσια. Τὸ σπίτι τοῦ φάνηκε πώς εἶχε μεγαλώσει κι ἡ μάνα
ξαπλωμένη μὲ πυρετὸ στὸ κρεββάτι. “Ἐνας στενὸς διάδρο-
μος ποὺ ἔφερνε δῖξα τὸν εἶχε ἔνας τσαγκάρης. Στοὺς τοί-
χους ἥτανε κρεμασμένα κάτι παλιὰ παπούτσια διορτωμένα.
“Ολὴ τὴν μέρα χτυποῦσε μὲ τὸ σφυρί του. Φοροῦσε ἔνα στρα-
τιωτικὸ ἀμπέχωνο τρυπημένο στοὺς ἀγκῶνες κι εἶχε ἔξη
παιδιά. Ἀλήθεια τὰ ἔξη παιδιά τοῦ τσαγκάρη δὲν εἶχανε νὰ
φορέσουνε καλὰ ωῦχα καὶ τοὺς δίνανε πότε, πότε κάτι
πλούσιες οἰκογένειες ποὺ τοὺς ἔπλυνε τὰ ωῦχα τους ἡ γυ-
ναῖκα τοῦ τσαγκάρη. Οἱ γάτες δὲν τοὺς ἀφίνανε ἡ συχία τὸ
βράδυ γιατὶ νιαουρίζανε. Τὰ παράθυρα τοῦ διαδρόμου
ἥσανε μικρά. Πάνω στὰ σπασμένα γιὰ ραγισμένα τζάμια
εἶχε κολήσει κάτι φανταχτερὲς ρεκλάμες ἐνὸς κινηματογράφου,
δ τσαγκάρης. “Ο Βασίλης ἔνοιωσε πάλι σὲ λίγο νὰ σβύνουνε
ὅλα αὐτὰ σιγά, σιγά. Τόρα σταματάει τοὺς ἀνθρώπους ποὺ
κατοικοῦντε μαζύ τους.

Μιὰ ἔργατικὴ οἰκογένεια. Τὴν πρώτη μέρα ἀρχίσανε
νὰ κουβαλάνε τὶς καρέκλες τους κι ἔνα στρογγυλὸ τραπέζι.
“Ο Βασίλης πῆγε στὴν πόρτα κι ἀντίκρυσε τὸν πατέρα. Γέ-
λασε παράξενα καὶ χώθηκε μὲς τὴν κουζίνα. Πῆρε τὴν φυ-
σαρμόνικά του κι ἀρχισε νὰ παῖξε. “Ἐνας χαρούμενος ἥχος
ἔβγαινε ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν κουζίνα. Κανένας δὲν τὸν ἐποό-
σεις γιὰ πολλὴν ὥρα. “Ἐξω χτυπούσανε κάθε τόσο τὴν
πόρτα. “Η θεία του πήγαινε ν’ ἀνοίξει καὶ βοηθοῦσε νὰ
βάλουνε μέσα στὸ σπίτι τὰ ἔπιπλα τῆς οἰκογένειας ποὺ ἐρ-

χότανε νὰ κατοικίσει μαζύ τους. Ἔπειτα μιλούσανε δυνατά, κι ὁ πατέρας ἔβριζε ὅταν δὲν μποροῦσε νὰ μεταφέρει κανένα ἔπιπλο. Τὰ παιδιά εἶχανε ἔρτει κι ἀρχίσανε νὰ τρέχουνε ἀπὸ κάμαρη σὲ κάμαρη. Κάμνανε ἔνα σωρὸ ἀνοησίες καὶ φωνάζανε ὑπερβολικά. Ἐνας φόβος εἶχε πιάσει τὸν Βασίλη μ' αὐτὸν τὸν θόρυβο ποὺ εἶχε τὸ σπίτι. Πήγε τραβώντας τὴν καρέγκλα του σὲ μιὰ γωνιὰ κι ἐκεῖ ἀρχισε πάλι νὰ παίζει τὴν φυσαρμόνικα του. Τόρα χτυπούσανε πάνω στὴν πόρτα γιὰ νὰ τὴν κλείσουνε, κάπου, κάπου, ἀκουότανε κι ἔνα σούρρασμα κάποιου ἐπίπλου καὶ πατούσανε μὲ τὰ λασπωμένα παπούτσια πάνω στὶς καρέγκλες αὐτοὶ οἱ ἀνθρωποι. Κι ἡ φυσαρμόνικα τοῦ Βασίλη ἀφινε πάντα τὸν ὕδιο μονότονο ὥχο. Μερικὲς μῆγες σεργιανούσανε γύρω στὰ μάτια του. Ὁ οὐρανὸς φαινότανε γαλανὸς κι ὁ ἥλιος ἔριχνε μιὰ κίτρινη χρυσὴ σκόνη πάνω στ' ἀντικρυνὰ σπίτια. Μακρὰ φαινότουσαν κάτι περιστέρια ποὺ πετούσανε στὸν ἄγρα. Οἱ διαβᾶτες τοῦ δρόμου κινώντουσαν πάντοτε ἐδῶ κι ἐκεῖ. Τὶς πρῶτες μέρες ἦ μελαγχολία του χυνότανε στὸ πρόσωπο του. Σὰν συναντοῦσε κανένα ἀπὸ τὰ καινούργια πρόσωπα, χάζευε λίγο καὶ ἔπειτα ἔσκυψε τὸ κεφάλι του καὶ χανότανε μέσα στὴν κουζίνα. Ξεκρέμαζε τὴν φυσαρμόνικα κι ἀρχίζει πάλι νὰ παῖζει τὸν ὕδιο μονότονο ὥχο. Τὸ βράδυ τῆς πρώτης μέρας καθότανε καὶ παραφύλαγε τὰ μικρὰ παιδιά πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς κάμαρης του.

Ἐνας ἀδόριστος φόβος ἀρχισε πάλι νὰ τὸν πιάνει. Πάνω στὸ ντιβάνι βρῆκε ἔνα κομμάτι ψωμὸ ποὺ τ' ἀφισε τὸ πιὸ μικρὸ παιδάκι. Τὸ ἀρπαξε καὶ τόχωσε μέσα στὴν τσέπη του. Ἔπειτα πλησίασε ἀμέριμνα στὸ παράθυρο καὶ τὸ πέταξε χωρὶς νὰ τὸν δεῖ κανένας. Πήρε ἀμέσως τὴ φυσαρμόνικά του κι ἀρχισε νὰ παῖζει τὸ ὕδιο μονότονο τραγούδι. Ἄν ἔπρεπε νὰ τοὺς φέρονται μ' ὅλη τὴν ταπεινότητά του τὶς πρῶτες μέρες δὲν ἦξερε. Ἐχωνε τὸ κεφάλι του μέσα στοὺς ὕμους του καὶ τοὺς κοίταζε κατεβάζοντας τὰ μάτια του. Ἡ Μαντίνα δὲν τοῦ ἔδωσε νὰ καταλάβει γιατὶ ἥρθανε αὐτοὶ οἱ ἀνθρωποι ἐδῶ μέσα στὸ σπίτι τους. Ἐτσι γιὰ πολλὲς μέρες ἔμενε μὲ χαμηλωμένο τὸ κεφάλι χωρὶς νὰ βλέπει κανένα στὰ μάτια. Ἡ κυρία τοῦ μιλοῦσε κάποτε μᾶλιστας ἔκεινος ἔχωνε πιὸ βαθειὰ τὸ κεφάλι του στοὺς ὕμους καὶ προσπαθοῦσε νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὰ μάτια τους. Πήγαινε λοιπὸν τοῦχο,

περπατώντας σάν σκιά, κρυβότανε κάπου μόνος του και καθότανε ήσυχα. Οι μῆνες τῆς κουζίνας τὸν τριγυρούσανε στὴν ἄρχη σᾶν κανένα βρωμερὸ πρᾶμα κι ἔπειτα καθίζανε πάνω στὰ αὐτιά του, σεργιανούσανε γύρω ἀπὸ τὰ ρουθούνια του και τοῦ γλύφανε τὰ χεῖλη του. Χώνονταν ἐπίσης μὲς τ' αὐτιά του και πετούσανε ἀφίνοντας ἔνα βουτήδο μονότονο. Ἡ φυσαρμόνικα κρεμότανε ἀπὸ τὸν σπάγγο κι ὅταν ἡ μοναξιά του γενότανε ἀνυπόφορη τὴν ἔκρεμαζε κι ἄρχιζε νὰ παίζει. Καὶ αἰστανότανε μιὰ ἀπεριόριστη χαρὰ στὴ μοναξιά του ὁ Βασίλης μὲ τὸ τραγοῦδι τὸ μονότονο ποὺ ἄφινε ἡ φυσαρμόνικα. Τὶς μέρες πάλι ποὺ ὁ ἥλιος πλημύριζε τὴν ἀτμόσφαιρα ἀπὸ φῶς και στὸν οὐρανὸν ἀπλωνότανε μιὰ γαλανὴ θάλασσα διάφανη γεμάτη ζωή, εὐχαριστιότανε νὰ κάθεται μόνος του μέσα στὴν κουζίνα και νὰ ἀκούει τὶς φωνὲς ποὺ ἐρχόντουσαν ἀπὸ κάτω.

Ο κόσμος ποὺ περνοῦσε ἀπὸ τὸ δρόμο τοῦ προξενοῦσε μιὰ παρᾶξενη ἐντύπωση. Κάποτε ἀφουγκραζότανε μὲ προσοχὴ τὶς φωνὲς τῶν μικροπουλιάδων ποὺ διαλαλούσανε σᾶν νὰ ψάλανε καιμὰ κατανυχτικὴ λειτουργία. Τὰ γέλια ὅμως ποὺ ἔεσποντανε κάθε τόσο ἀπόνα πλαινὸν καφενεῖο, τὸ σφύριγμα καιμιανοῦ πιτσιρίκου τὸν μελαγχολοῦσε. Ἡσανε γεμάτα ἀπὸ χαρά. Στὸ τέλος ἥρτανε τὰ δυὸ μικρὰ μπροστὰ στὰ μάτια του. Γιὰ πολλὲς μέρες ἔχασε τὴν ήσυχία του και τὴν μοναξιά του. Μπροστά τους ἔσερνε τὰ βήματα του σᾶν νὰ τὸν πονούσανε τὰ πόδια του.

Ολα αὐτὰ περνούσανε μὲς τὸ μυαλό του.

Ανοιξε τὴν πόρτα τῆς κάμαράς του και προχώρησε. Τὸ σκοτάδι ἥτανε πηχτὸ κι ἡ σιωπὴ ἀπλωνότανε γύρω. Πλησίασε κοντὰ στὴν κάμαρη ποὺ κοιμότανε ἡ οἰκογένεια κι ἔσπρωξε τὴν πόρτα χώνοντας μέσα τὸ κεφάλι του.

Ἐνας φόβος μὲ κίτρινα μάτια ἄρχισε νὰ χορεύει. Τὰ χέρια του τρέμανε και τὰ μάτια του μὲς τὸ σκοτάδι κινιόντουσαν ἐδῶ και κεῖ. Ἀφησε ἔνα τρομερὸ ἀγκουμαχητὸ σᾶν νάθελε νὰ φοβερίσει κανένα. Γρήγορα ὅμως ἔκλεισε τὴν πόρτα κι ἄρχισε νὰ περπατᾶ μὲ τὶς μύτες τῶν ποδιῶν του. Ο ἀγέρας φύσηξε κρυελός σᾶν τὸ θάνατο τρίζοντας ὀλόκληρο τὸ σπίτι.

Ο φόβος ἄρχισε νὰ χορεύει μπροστά του και νὰ τὸν τυραννᾷ. Ἐνας κρύος ἴδρωτας ἔτρεχε ἀπὸ τὰ μάγουλα του.

Μπῆκε μὲς τὴν κάμαρη κι ἀρχισε νὰ τρέμει, νὰ τρέμει. Τὸ τρομερὸ ἄγκουμαχητὸ ποὺ ἔβγαλε μεσ' ἀπὸ τὰ στήθια του δὲν εἶχε πάψει. Ἀντίκρυσε τὸ κεφάλι τῆς ψείας του. Εἰδε τὸ ἀσπρὸ πουκάμισο της ποὺ τῆς σκέπαζε τὸ σῶμα σᾶ σάβανο. Πῆγε κοντὰ κι ἀρχισε νὰ τρέμει. Ἐκλεισε τὰ μάτια του καὶ μὲς τὸ μυαλό του ἔνοιωσε ἔνα φριχτὸ πρᾶμα, νὰ σβουρᾶ σᾶ νὰ γύρευε νὰ τοῦ σπάσει τὸ καύκαλο. Τὸ ἔνοιωθε πόσο τὸν τυρανοῦσε κι ἀφῆσε τὸ ἵδιο ἄγκομαχητὸ γεμάτο πόνο.

Τὸ ἀπόγεμα κάθισε μόνος του δ̄ Βασύλης. Τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου του ἥτανε κίτρινο κι ἔνοιωθε μιὰ κούραση. Ἡ Μαντίνα δὲν ἦρτε.

Ἡτανε μελαγχολικὸς κι ἀκούμπισε τὸ κεφάλι του πάνω στὸν τοῦχο. Ἐκλεισε τὰ μάτια του καὶ κοιμήθηκε. Ξύπνησε ὅταν τὰ φῶτα ἀνάβανε. Κάτι φωνὲς γεμάτες ἀπὸ χαρὰ τὸν ἥχανε κάμει ν' ἀνατοιχιάσει. Κοίταξε ἀπὸ τὸ παράθυρο κι εἶδε στὸ ἀπέναντι σπίτι ἔνα πανὶ κόκκινο νὰ κουνάει στὸν ἀγέρα σᾶ νὰ ἔμοιαζε μὲ κανένα ἀνθρωπὸ κρεμασμένο ποὺ δῆλο του τὸ σῶμα ἥτανε βαμμένο στὸ αἷμα. Ἡ θεία του μιλοῦσε μαζὺ μὲ τὴν κυρία. Σηκωθήκανε ἔπειτα κι οἱ δυό τους καὶ πήγανε στὴν σκάλα τοῦ σπιτιοῦ. Ὁ Βασύλης πήγε στὸ ντιβάνι καὶ ξαπλώθηκε. Ἡ φυσαρμόνικα βρισκότανε κοντά του. Τὴν πῆρε μὲ τὰ δυό του τὰ χέρια καὶ ἀρχισε νὰ παιζει. Ἐνας ἥχος σᾶν κλάμα ἔβγαινε ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς φυσαρμόνικας. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ παρατήρησε τὸ μικρὸ παιδί ποὺ κρατοῦσε τὸν γκαραγκιόζη στὰ χέρια του. Τὸ κεφάλι λοιπὸν τοῦ γκαραγκιόζη ἥτανε μικρὸ καὶ τὰ μαλλιά του δὲν φαινόντουσαν. Τὰ χεράκια τοῦ παιδιοῦ ποὺ κρατοῦσαν τὸν γκαραγκιόζη ἥσανε τόσο δὰ μικρά. Τὸ παιδάκι φροοῦσε μιὰ λεωμένη ποδιά. Ἀρχισε νὰ τρέχει σ' ὅλες τὶς μεριές νὰ στέκεται στὶς γωνιές του διαδρόμου καὶ νὰ χτυπᾶ δὲ γκαραγκιόζης του παλαμάκια. Ὁ Βασύλης θυμήθηκε πῶς τὸ κρατοῦσε χτες ἡ Μαντίνα. Τὰ μάτια τοῦ Βασύλη εἶχανε ἀρχίσει νὰ κινιοῦνται παραᾶξενα.

Τὸ βράδυ ἦρτε ἡ Μαντίνα μὰ ἔπειτα εἶπε πῶς θὰ ἔλειπτε γιὰ κάμποσες μέρες. Ὄταν ἡ Μαντίνα χάθηκε πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα δ̄ Βασύλης ἀρχισε νὰ κουνάει τὰ χέρια του σὰ νὰ ἥθελε νὰ θρηνήσει. Ἐκείνη τὴν ὥρα ἡ θεία του πέρασε ἀπὸ μπροστά του σέργοντας τὶς παντούφλες της. Κρατοῦσε κάτι

ροῦχα ποὺ πήγαινε μαζὺ μὲ τὴν κυρία νὰ τὸ ἀπλώσουνε.

Σκεφτότανε γιὰ πολλὴ ὥρα ὁ μουγκὸς τὴν Μαντίνα. Τὴν ἄλλη μέρα χανότανε, χανότανε πίσω ἀπὸ τὶς πόρτες γυρεύοντας νὰ βρεῖ τὴν ἀδερφή του. Ὁ ἵδιος ὁ φόβος τῆς βραδιᾶς ἐκείνης ἀρχισε νὰ τὸν τυραννᾷ. Κοίταξε τὸ κρεβάτι τῆς Μαντίνας καὶ τὸ εἶδε ἄδειο. Οἱ μέρες περνούσανε καὶ ἡ Μαντίνα δὲν ἐρχότανε στὸ σπίτι.

Ἐνα ἀπόγεμα καθότανε μόνος στὸ ντιβάνι παῖζοντας τὴν φυσαρμόνικα. Χωρὶς νὰ ξεύρει γιατὶ ἀρχισε νὰ χαμογελᾶ. Τὸ μικρὸ παιδάκι κουνοῦσε τὰ χέρια του κρατώντας τὸν γκαραγκιόζη. Κι ἡτανε πάνω σὲ μιὰ καρέγκλα μόνο του μὲ τὸ γκαραγκιόζη ποὺ κάθε τόσο ξεκαρδίζοτανε στὰ γέλια. Ὁ Βασίλης κούνησε τὸ κεφάλι του παραξενα σὰ νὰ γύρενε νὰ δεῖ κάτι κι ἔπειτα ξακολούθησε νὰ παῖζε τὴν φυσαρμόνικα του. Ἐνα τραγοῦδι ποὺ ἔμοιαζε σὰν προσευχὴ ἔβγενε ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῆς φυσαρμόνικας. Ὁ Βασίλης στύλωσε σιγά, σιγά, τὰ μάτια του κάπου ἀφηρημένα. Ἡ προσευχὴ τῆς φυσαρμόνικας ξακολούθησε ν' ἀντιχάει μέσα σ' ὅλη τὴν ἀτμόσφαιρα. Ὁ μουγκὸς παρατηροῦσε τὸ μικρὸ γκαραγκιόζη ποὺ βρισκότανε στὰ χέρια τοῦ παιδιοῦ.

Ντυμένος στὰ κόκκινα, μὲ βαμμένο πρόσωπο κι ἔνα μαρδουλὸ καπέλλο μὲ δυὸ μικρὰ κουδουνάκια. Τὰ πόδια του εἴχανε κάτι μαῦρα παπούτσια καὶ τὰ χέρια του χτυπούσανε ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ παλαμάκια. Τὰ μάτια τοῦ γκαραγκιόζη ἦσανε βαθιὰ μαῦρα καὶ τὰ φρύδια του μοιάζανε μένα μεγάλο τόξο. Τὸ στόμα του κόκκινο σᾶν τὴ φωτιὰ ἀφινε ἔνα χαμόγελο γεμάτο εὐτυχία. Γύρω ἀπὸ τὸν λαιμό του φοροῦσε μιὰ κίτρινη νταντέλλα.

Ὁ Βασίλης τὸν εἶδε κάμπισες φορὲς ἀκόμα νὰ χτυπάει τὰ χέρια του σᾶν τρελλὸς ἀπ τὴν χαρὰ ποὺ αἰστανότανε. Τὸ σῶμα λοιπὸν τοῦ γκαραγκιόζη παλλότανε ἀπόνα ρυθμὸ χαρούμενο. Ἐπειτα ἀνέβηκε ψηλὰ ἔκαμε ἔνα δυὸ σβοῦρες πάνω στὰ χέρια τοῦ παιδιοῦ ποὺ τὸν κρατοῦσε κι ἀρχισε πάλι νὰ χειροκροτᾶ. Τὸ ἄλλο μικρὸ παιδάκι ἔσερνε ἀπὸ μιὰ κλωστὴ ἔνα ξυλαράκι. Καὶ τὸ τραγοῦδι τῆς φυσαρμόνικας ξακολούθουσε πάντοτε τὸ ἵδιο.

Κάτω ἀπὸ τὸ δρόμο ἐρχόντουσαν κάτι γαυγίσματα καὶ

φωνὲς πολλές. Ὁ Βασίλης σηκώθηκε γιὰ νὰ κρεμάσει τὴν φυσαρμόνικα. Μόλις πλησίασε στὸν τοῦχο καὶ φαινότανε σὰ μιὰ σκιὰ γύρισε πάλι πίσω ἀφηρημένος.

Τὰ πόδια του τρέμανε παράξενα κι ἥθελε νὰ κλάψει, νὰ κλάψει. Μπροστά του τὰ μικρὰ φωνάζανε καὶ γελούσανε. Τόνα πῆγε μέσα στὴν κάμαρη σέρνοντας τὸ ξυλαράκι του.

‘Ο γκαραγκιόζης χτυποῦσε τὰ χέρια του ξεκαρδισμένος στὰ γέλια.

‘Ο Βασίλης ἀφησε ἔνα ἀγκουμαχητὸ γεμᾶτο πόνο. Τὰ χέρια του τρέμανε ἀπὸ τὸ φόβο του.

Κοιτοῦσε τὸ μικρὸ παιδάκι κι ἀφογκραζότανε. Κάτι φωνὲς μακρινὲς ἐρχόντουσαν σᾶν νὰ φωνάζανε βοήθεια.

‘Επειτα σωπάσανε.

Τὸ ορολογίο της μιὰ μιὰ τὶς ὡρες του. Ξακολούθησε ἐπειτα νὰ σβουράει τὸν δεῖχτες του.

‘Η χαρὰ τοῦ γκαραγκιόζη δὲν πεοιγράφεται.

Τὰ μάτια του κορδούδεβανε τὸν Βασίλη καὶ μέσα ἀπὸ τὰ κόκκινα χείλη του ἄφινε ἔνα γέλιο γεμᾶτο ἀπὸ χαρά. ‘Αχ ! πόση ἥτανε ἡ χαρὰ στὸ γέλιο τοῦ γκαραγκιόζη !

Σὲ λίγο πάνω στὸ ντιβάνι οἱ δυὸ γυναικες βρήκανε τὸν γκαραγκιόζη δίπλα στὸ παιδάκι πὸν εἶχε μιὰ χλωμάδα νεκροῦ στὸ πρόσωπο.

Δὲν χτυποῦσε πιὰ καθύλον τὰ χέρια του, παρὰ καθὼς ἥσανε ἀνοιχτὰ προσπαθούσανε ν' ἀγκαλιάσουνε τὸ μικρὸ πεθαμένο παιδάκι. Ὁ ἀθλιος δὲ γκαραγκιόζης ἀγκάλιαζε ἀκόμα τὸ μικρό, χωρὶς νὰ τρομάζει ἀπὸ τὴν νεκρικὴ χλωμάδα τοῦ προσώπου του, χωρὶς νὰ τουρτουρίζει καὶ νὰ λυγνώνει ἀπὸ τὴν βουβαμάρα πὸν ξάπλωνε γύρω του δὲ θάνατος.

... Καὶ ἡ Μαντίνα δὲν ξανᾶρθε πιὰ γιὰ ν' ἀντικρύσει τὸν γκαραγκιόζη π' ἀγκάλιαζε τὸ μικρὸ παιδάκι ...